

яка безпосередньо пов'язана з виробництвом продовольства [2, с. 20].

Одним із шляхів подолання проблеми зайнятості сільського населення регіону може бути подальший розвиток власної справи, розширення самозайнятості на селі, в аграрному та обслуговуючому його секторах. Однак недосконалі фінансово-кредитна політика, несприятливе оподаткування, корупція, бюрократизм, низька конкурентоспроможність продукції гальмують розширення підприємницької діяльності.

Модель ринку праці в сільській місцевості має враховувати активну державну політику зайнятості, основу якої становитиме не сприяння заповненню вакантних робочих місць і сплата допомоги з безробіття, а запобігання їй появи. Працевлаштування державною службою зайнятості безробітних на селі, їх перепідготовка, залучення до суспільних робіт наряд чи можливо вважати найдієвішими методами регулювання зайнятості. Обмеженість фінансових і організаційних ресурсів служби зайнятості на селі, скорочення інвестицій і вакансій на селі перетворюють її лише на посередника між роботодавцем і робочою силою, зменшуючи напругу на регіональних ринках праці, але не створюючи динамічну рівновагу попиту і пропозиції. Необхідні внутрішні зрушення в агросфері, зокрема підвищення капіталоозброєності сільськогосподарської праці та механізації робіт, дієва підтримка розвитку високопродуктивного приватного агровиробництва і бізнесу, а також коригування структури економіки у напрямі розвитку споживчих галузей промисловості й сфери послуг, зокрема на селі, що забезпечить переміщення робочої сили. Розв'язання зазначених проблем сприятиме формуванню системи ефективного використання трудових ресурсів в аграрному секторі України.

Висновки. Виходячи із вищевикладеного, можна зробити висновок, що сільське господарство суттєво відстає від інших галузей за рівнем номінальної заробітної плати, який тепер є найнижчим серед усіх галузей економіки. Сільськогосподарські підприємства з низькою продуктивністю праці, низькими цінами на сільськогосподарську продукцію, не покриваючи виручкою понесених витрат, неспроможні забезпечувати технологічні вимоги і належно оплачувати працю. Розбудова ефективної моделі соціально-трудова відносин повинна стати важливим чинником прискорення соціально-економічного зростання галузі. Найважливіший пріоритет соціально-економічної політики України – підвищення рівня життя населення, поліпшення його добробуту, зокрема через підвищення заробітної плати.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Жибак М.М. Організаційно-економічні проблеми зайнятості сільського населення Галичини // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – Вип. 18.9. – С. 199–204.
2. Кузьмак О.М. Дієвість міжбанківських кредитів у розвитку банківської системи : автореф. дис... канд. екон. наук: спец. 08.00.08 [Електронний ресурс] / О.М. Кузьмак; Держ. вищ. навч. закл. «Укр. акад. банк. справи Нац. банку України». – Суми, 2008. – 20 с.
3. Статистичні матеріали офіційного сайту Головного управління статистики у Черкаській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ck.ukrstat.gov.ua.
4. Статистичні матеріали офіційного урядового сайту Державного комітету статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua.
5. Шкляр В.Б. Соціально-економічні мотиви формування та реалізації державної аграрної політики в Україні // Економіка АПК. – 2004. – № 12. – С. 28–32.

УДК 657.422.6.7

Никифорак О.Я.

*аспірант кафедри економічної теорії та менеджменту
Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича*

ЗАПАСИ У КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ОБОРОТНОГО КАПІТАЛУ ВЛАСНИМ ТА ПОЗИЧКОВИМ

Визначено характер капіталоутворення в Україні. Досліджено структуру власного капіталу суб'єктів господарювання України. Проаналізовано рівень заборгованості позичкового капіталу. Запропоновано напрями впровадження в практику методики оптимізації структури власного капіталу.

Ключові слова: запаси, оборотний капітал, власний капітал, позичковий капітал, рівень концентрації позичкового капіталу.

Никифорак О.Я. ЗАПАСЫ В КОНТЕКСТЕ ОБЕСПЕЧЕННОСТИ ОБОРОТНОГО КАПИТАЛА СОБСТВЕННЫМ И ЗАЕМНЫМ

Определен характер капиталообразования в Украине. Исследована структура собственного капитала субъектов хозяйствования Украины. Проанализирован уровень задолженности заемного капитала. Предложенные направления внедрения в практику методики оптимизации структуры собственного капитала.

Ключевые слова: запасы, оборотный капитал, собственный капитал, заемный капитал, уровень концентрации заемного капитала.

Nykyforak O.Ya. STOCKS IN THE CONTEXT OF ITS OWN WORKING CAPITAL AND BORROWING

The character of capital in Ukraine. Investigated the structure of equity entities of Ukraine. Analyzed the level of debt borrowed capital. Suggested areas of implementation in practice optimization techniques equity structure.

Keywords: inventory, working capital, equity capital, debt capital, the level of concentration of debt capital.

Постановка проблеми. Оборотний капітал, як наймобільніший актив, що належить до грошових ресурсів або інших активів, які можуть бути швидко перетворені у грошові ресурси, характеризується

у двох аспектах – споживчої вартості та вартісного складу [1, с. 187].

При цьому, у аспекті споживчої вартості, оборотний капітал – це ресурси, які сформуються на влас-

ній і позичковій основі, та є складовою фінансового забезпечення поточних витрат виробництва та обігу продукції. Поряд з цим оборотний капітал у аспекті вартісного складу розглядається як вкладений у матеріальні ресурси, незавершене виробництво, готову продукцію, грошові кошти тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед фахівців існують різні погляди щодо раціональних структурних пропорцій капіталу. Частина дослідників вважають, що частка власного капіталу повинна становити не менше 60%, для торгівлі – 50%, а інші вважають оптимальною пропорцію власного і позичкового капіталу 2:1. Досить поширеною серед науковців є думка, що співвідношення власного і позичкового капіталу має становити 1:1 [2, с. 494]. Таким чином, прийнятною може стати така структура капіталу, за якої досягається необхідне співвідношення між ризиковістю його структури та рентабельністю, що дозволить досягти максимізації корпоративних прав та посилення позицій суб'єктів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку.

Постановка завдання. Метою статті є вивчення структурних особливостей запасів та визначення причинно-наслідкових зв'язків процесу їх формування і розробка шляхів підвищення ефективності управління. Доцільно, виходячи з аналізу вартісних та структурних пропорцій оборотного капіталу України в цілому та власне оборотних активів в запасах товарно-матеріальних цінностей, дослідити тенденції капіталотворення та за умови їх негативних проявів обґрунтувати напрями їх нівелювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Слід зазначити, що особливе місце при визначенні платоспроможності та кредитоспроможності суб'єктів господарювання посідає дослідження саме показників оборотного капіталу, а – кредитоспроможності, фінансової незалежності, стійкості, стабільності – рівень власного капіталу, збільшення якого відображає ефективність діяльності та здатність підтримувати фінансову рівновагу.

Власний капітал, оприлюднений у балансі, є для зовнішніх інвесторів мірилом рівня відповідальності та захисту кредиторів від можливих втрат, оскільки за його рахунок відбувається компенсація збитків, фінансуються ризики та вкладення у венчурні проекти [1, с. 189], тому при наданні кредитів або плануванні інвестиційних проектів перевага надається тим підприємствам, які мають меншу частку кредиторської заборгованості й більший обсяг власного капіталу.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [3] власний капітал – частина в активах підприємства, що залишається після вирахування його зобов'язань, тобто чисті активи підприємства.

У господарській практиці використовується досить матеріальні його визначення: реальний капітал – основні та оборотні активи, та абстрактний – сукупність усіх позицій пасиву балансу.

З економічної точки зору, капітал за своєю природою – це самозростаюча вартість, де номінальна вартість має постійно збільшуватися. Проте для українських підприємств ця вимога капіталотворення є нехарактерною [4]. При відображенні розмірів статутного капіталу існує два підходи, один з яких базується на динамічній концепції, яка передбачає відображення лише фактично внесеного статутного капіталу, а інший – на статичній концепції, яка передбачає відображення в обліку як оголошеного розміру статутного капіталу, так і заборгованості за внесками. Статична концепція, якої дотримуються в Україні, дозволяє контролювати погашення внесків учасниками та володіти інформацією про повний розмір заявленого власного капіталу.

Аналіз динаміки власного капіталу та вартісних показників, які характеризують його складові (табл. 1) свідчить про те, що неоплачений та вилучений капітал становив на кінець 2012 р. 101,6 млрд. грн. (близько 11% загального обсягу ста-

Таблиця 1

Власний капітал суб'єктів господарювання України у 2005-2012 рр.*

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП, млрд. грн.	441,5	544,2	720,7	948,1	913,4	1082,6	1302,1	1411,2
Власний капітал, % до ВВП	152,5	147,4	145,8	119,6	139,0	131,8	121,8	135,0
<i>млрд. грн.</i>								
Власний капітал, у т.ч.:	673,0	801,9	1050,6	1133,6	1269,5	1426,7	1586,3	1904,9
статутний капітал	388,3	461,6	552,0	648,5	742,9	767,0	854,0	909,6
додатковий капітал	263,0	302,5	402,5	503,9	599,6	734,6	776,5	992,8
резервний капітал	14,6	19,7	23,8	35,0	34,3	39,3	43,6	47,1
нерозподілений прибуток (не покритий збиток)	36,7	65,7	138,7	49,6	-7,1	-17,7	16,1	57,0
неоплачений та вилучений капітал (-)	29,7	47,6	66,5	103,4	100,1	96,6	103,8	101,6
<i>% загальної вартості власного капіталу</i>								
Власний капітал, у т.ч.:	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
статутний капітал	57,7	57,6	52,5	57,2	58,5	53,8	53,8	47,8
додатковий капітал	39,1	37,7	38,3	44,4	47,2	51,5	49,0	52,1
резервний капітал	2,2	2,5	2,3	3,1	2,7	2,8	2,7	2,5
нерозподілений прибуток (не покритий збиток)	5,5	8,2	13,2	4,4	-0,6	-1,2	1,0	3,0
частка, яка зменшує суму власного капіталу, %	-4,4	-5,9	-6,3	-9,1	-7,9	-6,8	-6,5	-5,3

Примітка: * – без банків та бюджетних установ

Джерело: розраховано за даними статистичних збірників «Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності» за 2005-2008 рр. та статистичних збірників «Діяльність суб'єктів господарювання» за 2009-2012 рр.

тутного капіталу). Якщо у 2005 р. номінальний обсяг власного капіталу переважав ВВП у 1,5 рази, то на кінець 2008 р. – в 1,2 рази, що відображає тенденцію до звуження каналів капіталоутворення власного капіталу.

Аналогічна тенденція відношення власного капіталу до ВВП була властива й для періоду 2009-2011 р., а 2012 р. знову відбулося його зростання – до 1,4 рази. Це свідчить про чутливість процесів формування власного капіталу у досліджуваній період, які відбулися на фоні поступового збільшення відношення оборотних активів у запасах товарно-матеріальних цінностей у 2005-2012 р. з 37,2% у 2005 р. до 48,8% у 2012 р. в цілому, однак прямо кореспондувалося з питомою вагою у їх структурі виробничих запасів з запізненням на рік.

Обсяг статутного капіталу суб'єктів господарювання України становить більше 50% власного капіталу, й протягом 2005-2012 рр. загалом має спадну тенденцію відповідно до даних структури їх балансів на кінець року. Так, у 2005 р. він дорівнював 388,3 млрд. грн. (57,7% від загального обсягу власного капіталу), а 2012 р. – при збільшенні вартості до 909,6 млрд. грн. втратив вагу до 47,8% на користь додаткового капіталу, питома вага якого у власному капіталі, навпаки, зросла з 39,1% у 2005 р. до 52,1% у 2012 р. Це може свідчити про недостатність у його номінальній вартості корпоративних прав, прав власності на частку в статутному капіталі, включаючи права на управління, отримання відповідної частки прибутку, а також частки активів у разі ліквідації.

Незважаючи на низький рівень у структурі власного капіталу, така його складова, як резервний капітал, має важливе значення як сума резервів, створених за рахунок нерозподіленого прибутку підприємств відповідно до чинного законодавства або установчих документів. Однак протягом досліджуваного періоду на фоні збільшення вартісної величини резервного капіталу з 14,6 млрд. грн. у 2005 р. до 47,1 млрд. грн. на кінець 2012 р., його структурні параметри не зазнали суттєвих змін у складі власного капіталу – частка резервного капіталу становить на кінець 2012 р. 2,5% у власному капіталі суб'єктів господарювання України, порівняно з 2,2% у 2005 р., що фактично відображає відсутність позитивних зрушень у його формуванні.

Слід зазначити, що в Україні законодавчо встановлено обов'язкову норму створення резервного капіталу для господарських товариств [5; 6]; зокрема, 5% чистого прибутку вони повинні відрахувати в резервний фонд, поки його розмір не збільшиться до 25% статутного фонду для ПАТ або розміру визначеного засновницькими документами. Таким чином,

обсяг резервного капіталу у 2012 р, враховуючи обсяг статутного фонду – 909,6 млрд. грн., мав би досягти 227,4 млрд. грн. проти фактичного 47,1 млрд. грн., що майже у 5 разів менше обов'язкової норми.

Для поповнення капіталу та створення резерву виплати процентів акціонерам та власникам може бути використаний прибуток після сплати податку, виплати дивідендів, відрахувань до резервного фонду, який на кінець 2012 р. як непокритий збиток становив 57,0 млрд. грн. Однак, незважаючи на наявність особливого інтересу власників до нерозподіленого прибутку, оскільки він є складовою власного капіталу, напями його використання законодавчо не регламентуються, що відкриває необмежені можливості для власників розпоряджатися прибутком і при цьому не дотримуватися обов'язкової виплати дивідендів акціонерам.

Незважаючи на негативну тенденцію звуження чинників капіталоутворення, погіршення диспропорцій власного капіталу та фінансової залежності суб'єктів господарювання, у фінансуванні господарської діяльності досить значну роль відіграють боргові інструменти. Залежність від позичкового капіталу характеризує коефіцієнт заборгованості, який показує, скільки залучених коштів припадає на одиницю власних (табл. 2).

Показовим у цьому контексті є розрахований зі складових сукупного капіталу суб'єктів господарювання України коефіцієнт заборгованості, рівень якого й у 2005 р. становив 1,14, при допустимому значенні менше 1, а до 2012 р. збільшився до 1,77 (на 1 грн. власних коштів припадало 1,77 грн. позичкових), що свідчить про їх значну залежність від кредиторів та її посилення за результатами досліджуваного періоду, тобто про зниження фінансової стійкості через нездатність до повернення зобов'язань.

Оскільки суми власного та позичкового капіталу мають не повністю порівнянні значення [7, с. 166], доцільно при оцінюванні їх співвідношення враховувати, що наданий позичковий капітал у грошовій або товарній формі зазвичай оцінюється в цінах, наближених до ринкових, що впливає на вартісні характеристики складових сукупного капіталу. Крім того, необхідно враховувати, що через відображення у балансі за історичною вартістю власний капітал фактично є заниженим відносно поточної ринкової вартості.

Однак відомі підходи до оцінювання власного капіталу шляхом вираження його вартості через поточну ринкову [7, с. 168] застосовували лише для оцінювання в масштабах окремого суб'єкту господарювання. Для оцінювання загальної величини сукупного капіталу суб'єктів господарювання України такий метод, на жаль, непридатний.

Таблиця 2

Рівень заборгованості позичкового капіталу (млрд. грн.; на кінець року)

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Позичковий капітал (довгострокові та поточні зобов'язання) (ПК), у т. ч. :	763,5	988,2	1372,4	2028,0	2314,3	2566,9	2958,0	3370,0
довгостроковий позичковий капітал (зобов'язання) (ДК)	136,9	213,7	350,8	578,6	608,8	675,6	774,7	897,2
короткостроковий позичковий капітал (зобов'язання) (КК)	626,6	774,5	1021,6	1449,4	1705,5	1891,3	2183,3	2472,8
Власний капітал (ВК)	673,0	801,9	1050,6	1133,6	1269,5	1426,7	1586,3	1904,9
Коефіцієнт заборгованості (Кз), $Kz = PK/BK$	1,14	1,23	1,31	1,79	1,82	1,80	1,87	1,77

Примітка: допустиме значення менше 1

Джерело: розраховано за даними статистичних збірників «Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності» за 2005-2008 рр. та статистичних збірників «Діяльність суб'єктів господарювання» за 2009-2012 рр.

Аналіз статистичних даних свідчить про те, що частка власного капіталу є досить незначною й постійно зменшується (див. табл. 1), що підтверджується динамікою коефіцієнта заборгованості, яка постійно погіршується, на що впливають особливості галузевого формування капіталу, форма організації бізнесу, обсяги господарської діяльності підприємств, темпи накопичення заборгованості, рівень прибутковості активів, розмір відсоткових ставок, умови оподаткування розподіленого і нерозподіленого прибутку, а найголовніше – політика капіталотворення та формування вартісних оцінок власного капіталу підприємств.

Вихід за рамки допустимого обмеження рівня заборгованості свідчить не лише про зниження фінансової стійкості і формування залежності від зовнішніх інвесторів та кредиторів, а й звужують можливості для залучення нових інвестицій у розвиток.

Більш детальний аналіз динаміки вартісних параметрів власного капіталу по відношенню до ВВП свідчить про його постійне зменшення на користь позичкового практично без коливань.

Якщо на кінець 2005 р. обсяг власного капіталу перевищував ВВП в 1,5 рази, то на кінець 2008 р. – 1,2 рази, у 2009 р. – 1,4 й дещо знизився у 2012 р. За період з 2005-2012 рр. ВВП зріс у 3,2 рази, а власний капітал – 2,8 рази. Позичковий капітал за цей час збільшився 4,4 рази. Це підтверджується динамікою позичкового та власного капіталу протягом досліджуваного періоду.

Таким чином, на основі виявлених негативних тенденцій втрати власного капіталу, можна зробити висновки про звуження фінансових ресурсів економічного зростання.

З метою підтримання необхідного рівня фінансової незалежності питома вага власного в структурі сукупного капіталу повинна бути на рівні 50% і більше. У зв'язку з цим для досягнення оптимальних пропорцій капіталу актуалізується необхідність на державному рівні вироблення механізмів нарощення власного капіталу суб'єктів господарювання.

Оптимальною прийнято вважати структуру капіталу, що мінімізує загальні капітальні витрати, тобто мінімізує його вартість [8, с. 205-212].

Провідними фахівцями визначено основні особливості розроблення та впровадження в практику методики оптимізації структури власного капіталу суб'єктів господарювання України за конкретними аспектами [9, с. 66].

Крім того, доцільно на державному рівні визначити стратегічні пріоритети економічного розвитку та механізми формування достатнього рівня власних фінансових ресурсів реального сектору, шляхи залучення до інвестиційних напрямків співпраці з Міжнародними фінансовими організаціями, активне законодавче формування інститутів ринку капіталу, а також ринку фондового та цінних паперів тощо (рис. 1).

Тенденцією корпоративного фінансового сектору багатьох країн є застосування позичкового капіталу як одного з основних фінансових регуляторів кругообігу оборотного капіталу, однак це веде до зниження інвестиційних можливостей та диспропорційності в розміщенні вільних грошових капіталів за різними секторами економіки, що, за теорією М. Туган-Барановського, є головною причиною економічних криз [10].

Оскільки, за результатами аналізу вартісних оцінок та структурних характеристик оборотного капіталу, у фінансуванні діяльності суб'єктів господарювання України переважає позичковий капітал, тобто у сфері фінансового забезпечення переважають від-

Рис. 1. Напрями впровадження в практику методики оптимізації структури власного капіталу

носини зобов'язально-кредитного характеру, що засновані на принципах повернення, строковості, платності, майнового забезпечення.

Крім того, слід зауважити, що набули розповсюдження відносини між капіталодавцями і суб'єктами господарювання на правах залучення позичкового капіталу, що перевищує суму власного, що призводить до того, що кредитори набувають фактичного права контролю над ними, де капіталодавцями виступають банки та інші фінансово-кредитні установи, поставальники та клієнти, власники підприємств, персонал, держава, які надають капітал на правах позички як у грошовій, так і в товарній формі.

Загалом позичковий капітал суб'єктів господарювання характеризує сукупний обсяг фінансових зобов'язань, тобто загальну суму боргу підприємства. Національним положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», зобов'язання визначено як заборгованість підприємства, яка виникла внаслідок минулих подій і погашення якої в майбутньому, як очікується, призведе до зменшення ресурсів підприємства, що втілюють у собі економічні вигоди [3], яка виражається сумою зобов'язань внаслідок прийнятих у минулому фінансових зобов'язань, що є підставою для вилучення коштів у суб'єктів господарювання в майбутньому і можливої втрати від такого вилучення економічної вигоди.

Однією з характеристик структурних пропорцій позичкового є коефіцієнт його концентрації, який ві-

дображає її рівень в цілому по економіці. Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу відображає частку залучених коштів у загальній сумі коштів, авансованих у діяльність суб'єктів господарювання, яка нормативно не повинна перевищувати 0,5. Чим менша частина позичкового капіталу в загальній сумі пасивів, тим менший ризик. Досить поширеним є переконання, що частка власного капіталу повинна

бути достатньо великою з нижньою межею – 0,6 [11].

За результатами розрахунків коефіцієнту концентрації позичкового капіталу, свідчать, що його рівень протягом 2005-2012 рр. має тенденцію до зростання з 0,52 у 2005 р. до 0,62 у 2009 р. (табл. 3), дає підстави зробити висновок, що підприємства активізували використання кредитного ресурсу, та не зацікавлені у нарощенні власного капіталу.

Таблиця 3

Рівень концентрації позичкового капіталу (млрд. грн.; на кінець року)

Показник	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Позичковий капітал (довгострокові та поточні зобов'язання) (ПК)	763,5	988,2	1372,4	2028,0	2314,3	2566,9	2958,0	3370,0
Баланс (Б)	1477,9	1842,4	2494,1	3245,4	3676,1	4097,0	4676,1	5420,0
Коефіцієнт концентрації позичкового капіталу (Ккпк) $K_{кпк} = \frac{ПК}{Б}$	0,52	0,54	0,55	0,63	0,63	0,63	0,63	0,62

Примітка: оптимально допустиме значення менше 0,5

Джерело: розраховано за даними статистичних збірників «Діяльність підприємств-суб'єктів підприємницької діяльності» за 2005-2008 рр. та статистичних збірників «Діяльність суб'єктів господарювання» за 2009-2012 рр.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що у фінансуванні діяльності суб'єктів господарювання України переважає позичковий капітал, що відносно формування структури оборотного капіталу, й, відповідно, оборотних активів у запасах товарно-матеріальних цінностей:

– по-перше, сприяє тимчасовому поліпшенню фінансового стану за умови, що кошти не заморожуються на тривалий час в обороті і вчасно повертаються;

– по-друге, створює підстави фактичного права контролю кредиторів над суб'єктом господарювання, оскільки відносили зобов'язального-кредитного характеру, що засновані на принципах повернення, строкості, платності, які перевищують суму власного капіталу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Балицька В.В. Капітал підприємств України: тенденції, пріоритети / В.В. Балицька ; Ін-т екон. та прогнозів. – К., 2007. – 480 с.
2. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: [навч. посібник] / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
3. Наказ Міністерства фінансів України «Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 07.02.2013 р. № 73 (із змінами) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
4. Пилипенко О.І. Концепції та принципи збереження капіталу відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності / О.І. Пилипенко // Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2003. – № 3. – С. 211–215.
5. Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 № 1576-XII (із змінами) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV (із змінами) [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
7. Бланк И.А. Управление формированием капитала / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр ; Эльга, 2000. – 508 с.
8. Шим Дж. К. Финансовый менеджмент / Дж. К. Шим, Дж. Г. Сигел: пер. с англ. – М. : Информационно-издательский дом «Филинь», 1996. – 400 с. – (Серия «Экономика для практиков»).
9. Шинкарук Л.В. Управление оборотным капиталом в экономике Украины: монографія / Л.В. Шинкарук, Н.П. Стахова. – Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2011. – 169 с.
10. История экономических учений: [учеб. пособие] / Под ред. В. Автономова, О. Ананьина, Н. Макашевой. – М. : ИНФРА, 2002. – 784 с. – (Серия «Высшее образование»).
11. Ковалев В.В. Финансовый анализ: Управление капиталом. Выбор инвестиции. Анализ отчетности / В.В. Ковалев – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : Финансы и статистика, 1997. – 512 с.